

stichting

Archief- en Documentatiecentrum

voor R.K. Friesland

Voorwoord

Voor u ligt een nieuwe uitgave van ons jaarlijkse Informatiebulletin, bedoeld als vast nieuwsblad voor onze ruim 240 donateurs, maar ook als publicatie van onze werkzaamheden naar andere belangstellenden.

Als we terugblikken op het afgelopen jaar kunnen we vaststellen dat 2018 weer een goed jaar voor ons is geweest. We ontvingen wekelijks weer diverse nieuwe

schenken, er is opnieuw veel werk verzet door onze medewerkers om onze archieven en bestanden te ordenen en te digitaliseren, en financieel hebben we het ook nog steeds goed kunnen bolwerken. In februari 2018 sloten we ons aan bij het project "Open Archieven" op internet, wat sindsdien een duidelijk waarneembare toename voor het Bidprentjesbestand op onze website betekende van ca. 2500 naar ruim 4000 bezoekers per maand. In oktober gaf onze Stichting een boek uit over de prachtig herbouwde Clemenskerk op Ameland. In dit bulletin een artikel hierover. In mei 2019 volgt een herziene

uitgave van de uitgebreide beschrijving van ons "Familiearchief Titus Brandsma". Ook hierover meer in dit blad. Tevens doen we in dit bulletin uit de doeken dat er steeds meer vraag komt naar 'avondvullende' Presentaties over ons archief en dat is een goede zaak, want daardoor kunnen we meer bekendheid geven aan ons mooie en zinvolle werk.

Namens het Bestuur wenst ik een ieder veel leesplezier met dit nieuwe Informatiebulletin.

Piet Postma, bestuurslid/medewerker

Het familiearchief van pater Titus Brandsma

In 1992 werd het familiearchief van pater Titus Brandsma o.carm. door de familie Hettinga uit Bolsward, de kleinkinderen van Gatske de Boer-Brandsma, de enige gehuwde zus van Titus, afgestaan aan de Stichting Archief- en Documentatiecentrum voor R.K. Friesland, teneinde dit erfgoed voor het nageslacht te bewaren.

Het familiearchief werd voorheen bewaard op de boerderij Nieuw Ugoklooster en het omvat honderden brieven en (ansicht)kaarten van Titus aan zijn familie, foto's, documenten, gedichten, knipsels, publicaties en andere waardevolle materialen. Veel van deze documenten zijn al gebruikt voor een bijzondere tentoonstelling in Wytgaard ter gelegenheid van de herdenking van de 50e sterfdag van pater Titus in 1992. Met de beschrijving van het archief, de inventaris, werd door ons centrum in 1993 een begin gemaakt.

Op de permanente tentoonstelling over het leven en werk van pater Titus in het in 2003 geopende Titus Brandsma Mu-

Het gebouw van de RK Universiteit te Nijmegen bij de opening in juni 1923.

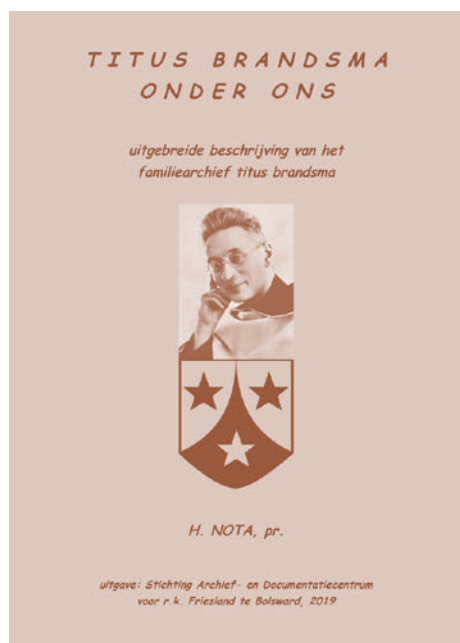
seum te Bolsward zijn vele stukken uit dit familiearchief te zien. In september 2003 werd door het Archief- en Documentatiecentrum, met het familiearchief als basis, een eigentijdse biografie van de hand van pastoor H. Nota uit St. Nicolaasga uitgegeven. De titel van dit boek luidt "Titus Brandsma onder ons".

In het familiearchief zijn niet alleen stukken opgenomen van de familie Hettinga uit Bolsward maar ook van derden, met name uit de archieven van wijlen de heren historici Henk Andela en Henk Aukes en van de samensteller van deze inven-

taris. In het archief is tevens opgenomen de gehele krantenknipselcollectie, pater Titus betreffende, van het Archief- en Documentatiecentrum voor R.K. Friesland (vanaf 1985) en de stukken van de Herdenkingscommissie Titus Brandsma 1942-1992. In het voorjaar van 2017 werd het archief van de Bestuurscommissie Zaligverklaring Titus Brandsma bereidwillig afgestaan door pater J.S.C. Stolk o.f.m., emeritus-pastoor van Bolsward en in januari 2019 ontving ons centrum een schenking van de heer Theo Schouw uit Helvoirt. Dit betrof correspondentie van pater Titus aan uitgever

2
Paul Brand uit Bussum en omgekeerd, en beslaat de periode van 1917 tot 1940. Een zeer welkome uitbreiding met 162 stuks brieven en kaarten van en naar pater Titus over zakelijke aangelegenheden.

De eerste uitgave van deze inventaris kwam in 2004 tot stand. Door nieuwe aanwinsten en uitbreidingen moest in 2006 een herziene uitgave worden opge maakt. In juni 2015 volgde een 3^e herziene uitgave. Vele inventarisstukken, waaronder de brieven en ansichtkaarten van pater Titus en het fotoarchief, zijn in 2017 en 2018, met medewerking van het Titus Brandsma Museum, gescand en digitaal verwerkt. Mede hierdoor, en door opnieuw vele nieuwe aanwinsten, werd het afgelopen jaar gewerkt aan een geheel nieuwe 4^e uitgave. Deze nieuwe uitgave is in boekvorm bewerkt door pastoor Henk Nota en mede samengesteld door onze medewerker Jan Mulder (sorteerwerk en beschrijvingen), met correctiewerk van bestuurslid en medewerker Piet Postma. Het boekwerk is in druk uitgegeven en bestaat uit 160 A4-formaat pagina's en is tussen de teksten hier en daar voorzien van prachtige waardevolle foto's. Vormgeving door Twin Media in Culemborg, beperkte oplage. Voor belangstellenden is deze fraaie inventaris te verkrijgen via info@archiefrkfriesland.nl of af te halen op ons kantoor in Bolsward. De prijs van het boek is slechts 20,- euro (excl. verzendkosten).

*Het vernieuwde priesterkoor in de H. Clemenskerk te Nes op Ameland in 2017.
(foto: Regina Beijaard-Molenaar)*

Boek over de geschiedenis van de Clemenskerk op Ameland

Eind oktober 2018 werd in de H. Clemenskerk te Nes, de geboorteplek van Kardinaal de Jong, een boek over de geschiedenis van de Clemenskerk gepresenteerd. Het is geschreven door pastoor Henk Nota uit St. Nicolaasga. De eerste exemplaren werden aangeboden aan de pastoor van de parochie op Ameland, Paul Verheijen, mevr. Corrie van Eijden, voorzitter van het Stichtingsbestuur, Regina Beijaard-Molenaar uit Nes en bisschop Mgr. Ron van den Hout. Een kleine voorgeschiedenis:

Dankzij de Memoriaalboeken van de nog steeds in herinnering levende legendarische pastoor Otgerus Antonius Scholten, die van 1859 tot zijn overlijden in 1911 op Ameland de zielzorg bediende, is veel bekend over de geschiedenis van de rooms-katholieke kerk van de H. Clemensparochie op Ameland. In 1873 schreef de bekende Jezuiëtenpater Herman Jozef Allard S.J. (1830-1915) in tijdschrift "De Wachter" al over het St. Clemenskerkje te Nes en de katholieke gemeenschap op Ameland. Bij het 300-jarig bestaan van de parochie in 1946 zag een geschiedenisboekje van de seculiere priester Lambertus Johannes van der Heyden (1883-1947) het

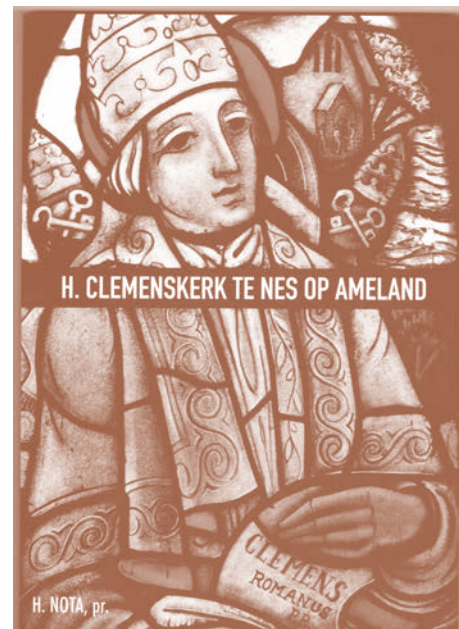
levenslicht in een uitgave van de Friese Kerkhistorische Vereniging "Frisia Catholica" (deel 6). En in 1979, bij het 100-jarig bestaan van de Cuyperskerk te Nes, verscheen het boekwerkje "Honderd jaar kerk aan het Burepad" van Ben Edes. Hierin een gedeeltelijke beschrijving van de bouw van de kerk en het interieur en een vleugje parochiegeschiedenis. Over de kerk en de parochie zijn ook vele artikelen verschenen in kranten en tijdschriften. Het ontbrak echter aan een duidelijk overzichtelijk geheel van de bouwgeschiedenis en een volledige beschrijving van kerk en interieur, die niet alleen voor de eigen parochianen en oud-parochianen, maar vooral ook voor de vele duizenden toeristen die jaarlijks de bijzondere Cuyperskerk op het eiland bezoeken en van haar schoonheid genieten, tot gids kon zijn.

In 2010 en 2011 kon de auteur als waarnemend priester op het eiland en in de pastorie vertoeven en werd, mede op verzoek van het kerkbestuur, het archief van de parochie geordend. Samen met deze opdracht werd begonnen aan het schrijven van een uitgebreid vervolg op het bekende boekje van Ben Edes. Bij deze beschrijving waren natuurlijk foto's wenselijk. Eind januari 2013 is het exterieur, het interieur en alle inventaris gefotografeerd, teneinde te kunnen worden gebruikt in het nieuwe boekwerk. Op 5 februari 2013 werd het fraaie

Cuyperskerkje door brand getroffen en bijna volledig verwoest. Gelukkig bleef het archief bewaard en werden de pas genomen foto's goud waard. Het kon nu natuurlijk niet anders om nu ook de wederopbouw en de nieuwe situatie in dit boek op te nemen. Het is om deze reden dat de nieuwe publicatie in twee grote hoofdstukken is verdeeld. Het eerste deel bevat een klein stukje parochie- en bouwgeschiedenis en een volledige beschrijving van het in- en exterieur van het kerkje uit 1878. Het tweede deel beschrijft de brand en wederopbouw van de in 2017 als een fenix uit de as herrezen kerk met natuurlijk een uitgebreide beschrijving van de nieuwe inrichting,

het thema rond de schilderijen, ramen en muren, de ingebruikname, de officiële opening en tenslotte de inwijding van de kerk. Het boek beslaat 125 pagina's met 225 kleuren- en zwart/witfoto's en kost slechts € 15,- (excl. verzendkosten).

Het kwam tot stand met volledige medewerking van het kerkbestuur van de H. Clemensparochie, is een uitgave van de Stichting Archief- en Documentatiecentrum voor R.K. Friesland te Bolsward en gedrukt bij Twin Media in Culemborg. Het boek is bij de regionale en landelijke pers zeer positieve ontvangen en kan worden besteld via: info@archiefrkfriesland.nl

Presentaties Archief RK Friesland

Het komt regelmatig voor dat er bij het ADRKF een vraag binnenkomt om voor een groep mensen een presentatie over ons archief te houden. Vaak betreft het een plaatselijke afdeling in Friesland van het KVG of van de KBO. Maar ook andere groepen en instellingen hebben al eens om zo'n presentatie gevraagd.

Bestuurslid en medewerker Piet Postma vertelt tijdens zo'n avond of middag dan met behulp van een powerpointpresentatie, bestaande uit ruim 50 afbeeldingen op een groot scherm, over het ontstaan, de groei en de huidige gang van zaken van ons Archief RK Friesland. Tevens vertoont hij enkele korte filmpjes en geeft uitleg over de vele mogelijkheden van de website www.archiefrkfriesland.nl. Vóór de avond begint heeft bestuurslid en medewerkster Minke van der Werf-van der Meulen dan meestal al op enkele

In de pauze is er vaak veel belangstelling voor de meegebrachte materialen uit Bolsward

tafels diverse spullen uitgesteld die zijn meegebracht uit Bolsward, bijvoorbeeld mappen met bidprentjes, kerkboeken, fotomappen, beeldjes, wijwatervaatjes, rozenkransen en andere devotionalia. In de pauze kunnen de gasten deze dan bekijken en desgewenst een folder en een Informatiebulletin mee naar huis nemen. Het nut van zo'n presentatie is tweeledig: Er wordt bekendheid gegeven aan

het werk wat in ons Archief gebeurt en de financiële bijdrage die voor zo'n geheel verzorgd programma wordt afgedragen is aangenaam voor onze penningmeester. Wie ook nog een groep mensen kent die, bijvoorbeeld voor hun winterprogramma, nog een spreker zoekt kan het beste even contact opnemen met dhr. Piet Postma van het ADRKF (tel. 06-49602795 of e-mail ppostma53@gmail.com).

Nieuwe aanwinsten

Onderstaand een kleine selectie van de vele boeken die in de loop van 2018/2019 voor onze bibliotheek aan ons zijn geschonken: *"Familie Galama/Galema"*, door L. v. Aggelen-Galema; Harlingen -1996
"Titus Brandsma, de man achter de mythe",

door T. Crijnen; Nijmegen – 2008
"Een eeuw Andringa", door B. van der Kolk; Amsterdam – 2015
"Kloosters in Friesland", door H. Blommesteijn; Leeuwarden - 2018
"Familieboek IJsselmuiden", door P.J.M. Postma; Franeker - 2018
"H. Clemenskerk te Nes op Ameland", door H. Nota – pr.; Culemborg – 2018

Daarnaast zijn er weer vele bidprentjes, rouwbrieven en overlijdensadvertenties naar ons gestuurd of bij ons gebracht, maar ook kerkboeken en andere lectuur, en devotionalia als kruisbeelden, wijwaterbakjes, heiligenbeelden, medailles, enz. Hartelijk dank voor al uw bijdragen!

Tijdens de "Open dagen" is ook de expositieruimte geopend

Open Dag 2019

Donateurs en andere belangstellenden worden hierbij van harte uitgenodigd aanwezig te zijn op de Open Dag 2019. Deze zal worden gehouden op **zaterdag 5 oktober a.s., van 13.00 – 16.00 uur**, in ons pand Grote Dijklakker 12 te Bolsward.

Ontvangsten en uitgaven boekjaar 2017-2018

	Boekjaar 2018	Boekjaar 2017
Donaties	4.366	4.636
Giften	4.754	4.659
Rentebaten	1	0
Diverse verkopen	735	800
Afrekening project	1.071	3.675
Subtotaal	9.927	13.770
LASTEN		
Afschrijving vaste activa	2.282	2.853
Kantoorkosten	1.647	1.121
Huisvestingskosten	6.633	3.462
Overige kosten	410	505
Project Archivering	1071	0
Subtotaal	12.043	7.941
RESULTAAT	-2.116	5.829
Rentebaten bij	-1	0
Rentelasten af	4.741	4.381
	4.740	4.381
EXPLOITATIE RESULTAAT	- 6.856	1.448
Ontvangen project subsidie		16.200
Reserve 2017		<u>4.500</u>
Totaal		20.700
Uitgegeven 2018		<u>1.071</u>
Reserve project 2018/2019		<u>19.929</u>

Hierboven een beknopt overzicht van het financiële overzicht van het boekjaar 2018. Voor geïnteresseerden ligt het volledige rapport ter inzage. Wij zijn onze donateurs en schenkers zeer dankbaar hiervoor. Uiteraard rekenen wij ook voor 2019 weer op uw financiële steun. Wij zijn een culturele ANBI, dat betekent dat giften voor 130% aftrekbaar zijn. Hiervoor is vermelding van het Anbi-registratienummer 8102.57.944 noodzakelijk. **Bankrekeningnummer: NL29 RABO 014 317 8032 t.n.v. Arch. Doc. centrum Bolsward.**

Adresgegevens en bezoektijden:

Het ADRKF is in principe iedere woensdag van 9.00 – 16.00 uur toegankelijk voor bezoekers. Maar het is verstandig om vooraf even telefonisch of via e-mail contact met ons op te nemen. Dit om teleurstellingen te voorkomen.

Het bezoek- en correspondentie-adres luidt:

Stichting Archief- en Documentatiecentrum voor R.K. Friesland.
Grote Dijklakker 12
8701 KV Bolsward
Telefoon: 0515 - 33 68 04
E-mail: info@archiefrkfriesland.nl
Internet: www.archiefrkfriesland.nl
Facebook: "Archief RK Friesland"

Bestuursleden:

voorzitter: *Corrie van Eijden - de Bruyn*,
Hoorsterzwaag, tel. 0516 – 462750;
E-mail: theo.enconry.vaneijden@kpnmail.nl
vice-voorzitter: *M. van der Werf-van der Meulen*,
Franeker, 0517-395040; E-mail:
agoenminke@home.nl
secretaris: *Henk Nota*, St. Nicolaasga,
tel. 0513 – 431394; E-mail: hnota@home.nl
penningmeester: *Rein Wierdsma*, Sneek
tel. 0515 – 414161; E-mail: renloos@home.nl
2e secretaris: *Nico van der Werf*, Raerd
tel. 0566 – 601281;
E-mail: nicovanderwerf@hetnet.nl
2e penningmeester: *Rein de Wolff*, Jirnsum
tel. 0566 – 601390;
E-mail: reindewolf@twinpartners.nl
lid: *Piet Postma*, Franeker
tel. 06-49602795;
E-mail: ppostma53@gmail.com

Medewerkers:

Dora M. Bouma, Bolsward
Jan Ate Mulder, Sneek
Henk Nota, St. Nicolaasga
Piet Postma, Franeker
Peter Siemensma, Bolsward
Wietze Teernstra, Bolsward
Ago en Minke van der Werf-van der Meulen, Franeker